

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, papok, gazdasági egyleti tagok és községi előljárók egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Telefon

Egy példány 10 fillér.

Telefon

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

BETEGH PÁL

SZÉPIROD. FŐMUNKATÁRS: **FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS**

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért más hirdetések olós árszabás szerint. Nyílt-tér sora 1 K.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10,489. szám.

A konstánci tilalomfa.

Irta: Dr Nagy György orsz. képviselő.

Nem történt Konstancában egyéb, csak Gradisteánu Péter, az oláh kulturális elnöke kétszer arcul ütötte Kucsera Miksát, a magyar-ösztürk konzult azért, mert utóbbi a magyar beszéd miatt megtámadott két nőnek kötelességszerűleg védelmére mert kelni.

Az elcsattant pot érthetőbben beszél külügyi politikánkról, mint Goluchowszky óriás hazugságai.

Hogy Kucsera a férfi, a gallér hogyan számol le hitvány támadójával: az az ő egyéni dolga.

De a magyar konzulon ejtett sérelemért milyen elégtételt kapunk: az mindnyájunkat érdekel, kell, hogy érdekeljen.

E konzul államunkat képviseli Oláhországban. Kötelessége roj az államunk nyelve ellen intézett durva támadást elhárítani. Kötelessége volt a megsértett magyar szónak védelmére kelni. De az államnak is kötelessége a hivatalos hatáskörében eljáró tisztviselőjét a maga erejének teljességével oltalmazni, a rajta esett sérelmet méltóan megtorolni.

Ha Goluchowszky nem jár el erélyesen s ezt az őszszel összeülő delegáció magyar tagjai megbocsátják neki, e delegátusokkal le kell számolni a nemzetnek.

Nem hiszem, hogy magyar férfi, magyar anyának gyermeke megtorlatlanul akarja hagyni a nemzeti becsületnek, a nemzeti önérzetnek súlyos meggyalázását.

Gondolkodom, tünődöm, hogy mi bátorította fel olyan vakmerő merényletre azt a Gradisteánu névre hallgatató fattyut.

Mérlegelve az okokat, mind erősebbé lesz az a hitem, az a meggyőződés, hogy szívébe bátorságot, karjába erőt a nemzetiségi képviselőkkel szemben való féltékenységünk, gyengeségünk adott.

A nemzetiségi képviselők közül éppen az oláhok a legszajásabbak, a leghetvenkedőbbek. Az ország színe előtt szidják, kisebbitik, fenyegetik a magyart. Nekem kezdettől fogva az volt a felfogásom, hogy nem szabad tűrni a törvényhozásnak templomában e pár fickó duhajkodását s ha szép szóra, intésre, kérésre nem hallgatnak, ököllel kell elnémitani tajtékzó gyaláz-

kodásukat. Nem szólásszabadságukat akartam korlátozni, nem állítólagos sérelmeik elmondásában akartam akadályozni, mert szólni joguk van. Sérelmeiket elmondhatják. De arra nincs, nem lehet joguk, hogy durva bockorral zsuksát járjanak nemzeti érzésünk virágágyán; hogy hazaszeretetünkől gunyt üzzenek, ezer éves történelmünk tragédiái felett kacagjanak, nemzeti vágyunk szárnyaszegek szetreáskázzanak, ellenünk való táborútással fenyegetőzzenek.

A függetlenségi párt többsége értékénél többre becsülve őket, türelemmel tűrte az indemnitási és felirati vita alatt naponként megismétlődő lármás kirohanásaikat. Nem akartam a párt felfogásával ellentétbe helyezkedni s nem tudtam jogosan lázadó haragom elfojtani s a költségvetés tárgyalásáról épen ezért elmaradtam.

Reménykedtem, hogy a nemzetiségi képviselőket igaz utra tereli a képviselőháznak irántuk tanusított szelid türelme, gyöngéd elnézése, elnéző jósága s belátva viselkedésük hazafiatlan voltát, felhagynak a nemzet ellen intézett csatározásukkal.

Csalódtam! Különösen az oláhokban. A nyári szünet eseményei is az én radikális felfogásomnak adtak igazat. Az egyik oláh honatya: Pop Cs. István nem szégyenlete részt venni Nagyenyed elpusztítójának, a lelketlen vadállatnak Axentye Szevernek a temetésén, a másik: Mihályi Tivadar a bukovinai oláhokkal szürte össze a levet ellenünk. Pártot alakítottak az oláhok, hogy csoportta verődve annál hangosabb legyen hazafiatlan lármázásuk.

Gradisteánu Péter látta, hogy magyarországi testvéreinek mindent szabad, látta, hogy jól gyümölcsöző töke a magyar állam kisebbitése, átlépett a tett mezejére, kezét emelt állami méltóságunk, állami suverénitásunk képviselőjére. Ezért bűnhődni kell!

A sértést nemcsak az állam, hanem a társadalom is magáévá kell, hogy tegye. Ki ezután Oláhországba megy kiállítás nézni, annak utlevele egyszerűsmind erkölcséről és becsületéről kiállított szegénységi bizonyítvány is lesz. Önérzetes, becsületére büszke férfiu nem megy oda, hol nemzetét oly súlyosan meggyalázták. Jó lesz a kiállításra sietőknek egy kicsit gon-

dolkodni. Állítsa meg őket a határon a nemzeti becsület érzése, a hazaszeretnek tilalomfája.

II. Frigyes azt kérdezte a háborútól felő katonáitól: „Hát élni akartok örökké?!” Én azt kérdelem a sértés megtorlásától vonakodó honfitársaimtól: „Hát örökké csak tűrni, megalázkodni akartok-e?!” Ki fél a háborútól, ki mindig élni akar: gyáva. Ki kerüli a sértés megtorlását s mindent eltűr, mindenki előtt megalázkodik: becstelen. Annak nincs neve a magyar nyelvben, ki nem csak eltűri a sértést, hanem még pénzzel is jutalmazza a sértőt.

Oláhország megsértett. Az oláh kiállítás megnézése pénzbe kerül, a pénz az oláh zsebbe vándorol.

Én is el akartam menni a kiállítást megnézni. De most nem megyek. Jó lesz másoknak is meggondolkozni. Szent dolog az egyéni becsület, még szentebb egy egész nemzet becsülete. Erről van most szó!

A politikai helyzetről.

* Az ünnepelő ország. Valóságos országra, nem — világra szóló ünnepe volt hazánknek: Apponyi Albert gróf negyedszázados jubileuma. Huszonöt évvel ezelőtt választotta őt meg a híres jázság székvárosa: Jászberény képviselőjének. Egy negyedszázadot töltött el azóta nemzetünk szolgálatában. Huszonöt év volt a küzdelemé, Isten segítségével legyen a másik huszonöt év az alkotásoko — írja Holló Lajos. Hogy ő nemzetének egyik legnagyobb büszkesége, nincs az országban senki, aki ezt el ne ismerné. De a függetlenségi párt különösen részt kívánhat magának az országos örömből. Vele és általa, agitációjának páratlan sikerei által a küzdők megerősödtek, a csüggedők bizalmat nyertek, a tévelygők megtértek. Kezet fogva Kossuth Ferencel, az ő fardhatatlan tevékenységüknek volt köszönhető, hogy az eddig elnyomott, mellőzött függetlenségi eszme irányadó eszmévé vált és a parlamentben és közéletben elfoglalta uralkodó helyét. Most immár a függetlenségi politika érvényesülni akar és érvényesülni fog, mert a nemzet életszükségletévé vált az. Ez elől nincs többé kitérés. Most a türelem és a várakozás idejét éljük. Egy-két év a nemzet életében számot nem tevő semmiség... Azért, hogy Apponyi most a közoktatási és Kossuth a kereskedelemügyi tárca agendáit

intézi, lelkükben ott él a függetlenségi eszme érvényesülésének gondolatja. Amiórt éltek, aminek megvalósulását maguk elé tűzték, az egy percre sem halványult és nem halványulhat el az ő szemeik előtt. Apponyi ünneplése, szombati beszéde is nyílt bizonyosága ennek.

* Kossuth Ferenc a függetlenségi politikáról. Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter cikket irt a Zomborban megjelenő «Bács-megyei Függetlenség» vasárnapi számába, mely cikkben érdekes kijelentéseket tesz a függetlenségi pártról, annak hivatásáról és a függetlenségi párt ellenségeiről. Kossuth Ferenc cikkében többek között a következőket írja:

A függetlenségi pártot elveinek varázsereje, politikájának helyesége fölemelték az első helyre a politikai pártok között. Ezen az első helyen meg is fog tudni maradni! Más kötelesség vár a pártra most, midőn szövetségeseivel együtt kormányt vállalt azért, hogy az országot biztos kézzel vigye előre a politikai és közgazdasági erősbödés útján, mint amilyen kötelessége volt az ellenzéken. Most alkotnia kell; alkotnia céltudatosan, okosan, hazafiasan, merészen azért, hogy majdan, amidőn a helyzet ismét úgy kívánja, sikeresebben küzdhessen. A koalíció összes ellenségei s némely nyugtalan szellem azon dolgoznak, hogy helyes utjáról eltereljék, lecsábítsák, leszidalmazzák, legyanusítsák a függetlenségi pártot. De a párt azért nyerte meg az egész ország bizalmát, mert tudta és tudja, hogy mit csinál: úgy mint ahogy nem tudják, hogy mit beszélnek azok, akik a pártot azzal vádolják, hogy elveit csorbát ütött. Kitartás az igaz uton velem és mellettem! velem és mellettem, aki hazámért s a függetlenség dicsőséges ideáljaiért élek!

* Nagyközségek értekezlete. Sárospatakon a minap Molnár János főbíró kezdesére Abauj, Borsod, Szabolcs és Zemplénmegyék nagyközségeinek küldötti ülést tartottak. Az értekezletet az egybehívó Molnár János nyitotta meg. Menyitójában az 1886: XXII. törvénycikk hiányaira mutatott rá, amely törvénycikk szerint a nagy- és kisközségek egy kalap alá vannak véve. A törvénynek eme hiányos intézkedése a nagyközségek fejlődésére irányuló önkormányzatát veszélyezteti. Most, midőn a közigazgatási alkotásoknak megreformálása küszöbön van, szükségesnek tartja a községi önkormányzati jogok és autonomia kiszélesítését. Szükséges a városi jellegű nagyközségi életben és szervezetben olyan

közigazgatási intézményt létesíteni, mely egyrészt a nagyközségek teljes önállóságát és egységét nemcsak veszélyezteti, hanem azt még is erősíti, másrészt pedig ezen határokon belül a közigazgatási feladatoknak lehetőleg gyors és pontos s ami legfőbb, olcsó megvalósítását biztosítja. A tisztikar megalakulása után a fentieket teljes egészében kidomborító munkát olvastott fel, melyet az értekezlet teljesen magáévá tett s egyhangulag elfogadott; majd határozatilag kimondták: 1. Mondja ki az értekezlet, hogy az előadottnál fogva a mezővárosok országos szövetségének megalakítását kívánatosnak, szükségesnek tartja; 2. a szövetség megalakítása érdekében Budapesten ez év szeptember havában az összes hazai mezővárosok és nagyközségek bevonásával kongresszust tart; 3. a kongresszus tárgyainak előkészítésére s az előmunkálatok foganatosítására egy 25 tagú szervezőbizottságot alakít. A szervezőbizottság megalakulása után a kongresszus határideje állapított meg. A kongresszus Budapesten, szeptember hó 20-án d. e. 11 óra kor lesz. Ezt 9 órakor előértekezlet előzi meg. A kongresszus előkészítésével, kedvezményes vasuti jegyek beszerzésével Sárospatak város előjárósága bizatott meg. A meghívók a napokban fognak az érdekelt nagyközségekhez szétküldetni.

Egy közérdekű körrendelet.

Udvarhelyvármegye közigazgatási bizottsága a kir. pénzügyigazgatóság előterjesztésére a következő körrendelet kiadását határozta el:

Szekelyudvarhely város polgármesterének, a három járási főszolgabíróknak, valamennyi községi és körjegyzőnek és községi előjáróságnak.

A 31920—1881. sz. belügyminiszteri körrendelet szerint a vonatkozó rendelkezésben körülírt és meghatározott esetekben az értékbizonyítványok kiadása kincstári érdek lévén, azok kiállítása után még a magánfelek kérése esetén sem szabad díjakat szedni. Dacára ezen fenti szövegű belügyminiszteri körrendeletnek, bizottságunk a szekelyudvarhelyi m. kir. pénzügyigazgatóságnak 143—1906. sz. előterjesztéséből arról győződött meg, hogy a községi előjáróságok az illeték kiszabáshoz szükséges bizonyítványokat az úgynevezett „adó- és értékbizonyítványokat” csak díj ellenében állítják ki. Miután ezen díjak szedése jog-

talan, *fegyelmi büntetés terhe alatt a legszigorubbán utasítjuk a kör- és községi jegyzőket, hogy ezen fentjelzett bizonyítványokat a feleknek díjtalanul állítsák ki és az általuk készített mindennemű szerződésekhez szükséges adó- és értékbizonyítványokat már a készítés alkalmával csatolják be, mert ezen eljárás által meg lesz gátolva azon körülmény, hogy a feleknek, ilyen bizonyítványok kiállításáért minden egyes esetben külön kelljen az előjárósághoz fordulniok. Fenti rendelkezésünk annál is inkább kívánandó volt, mert egyes felek szóbeli panaszából az tűnik ki, hogy a községi előjáróságok az adóhivatalok megkeresésére kiállítják ugyan díjtalanul a fentjelzett bizonyítványokat, de a mint azt valamely fél kívánságára állítják ki, ebben az esetben meg nem engedett díjakat szednek, s így csak azért nem csatolják a bizonyítványokat a szerződéshez, hogy hamis jogcímen a felektől a díjakat felvehessék.*

Tudomására jutott továbbá a bizottságnak az is, hogy a nyugdíjusok, de különösen a 48 as honvédek nyugtáira, az előírt községi igazolvány szintén csak díj ellenében iratják rá. Miután ezen igazolványoknak a nyugtakra való rávezetése szintén kincstári érdekből szükséges, e tárgyban is a legszigorubb eljárás terhe alatt utasítjuk az előjáróságokat, hogy ily nyugta bizonyítványok kiállításáért díjakat ne szedjenek, mert ilyen visszaélést elkövető közegek ellen, miután ezen eljárás a felek kizsárolására irányul, bizottságunk a legszigorubbán fog eljárni.

Jelen körrendeletünket a járási főszolgabírákkal is közöljük azon hozzáadással, hogy annak betartását szigoruan ellenőrizni, felelősség terhe alatt kötelességüknek tartásuk.

Udvarhelymegye közigazgatási bizottságának Szekelyudvarhelyt, 1906 évi szeptember hó 12 én tartott üléséből.

Ugron Ákos,
főispán, elnök.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Vármegyénk közigazgatási bizottsága** tegnap délelőtt tartotta meg havi rendes ülését Ugron Ákos főispán elnöke alatt. Az egyes előadók jelentéseit tudomásul vették. Az alispán bejelentette, hogy aug. hó folyamán a vármegye főispánja az ő kíséretében megvizsgálta a ko-

hetett meg, a parancsnoktól engedelmet kért.⁸⁹ A ki a kijelölt helyen a megmondott időben ott nem volt, megbüntették. Az Approbátákban erre nézve csak annyi áll, hogy a szokott büntetés szabandó ki rá.⁹⁰ A büntetés kétség kívül megint pénzből állt és mindenesetre nagyobb volt azokénál, akik hiányos felszereléssel jelentek meg.

Mihelyt a parancs a fölkelésre kiadódott, mindenkinek teljes fegyverzetben, szerszámozva a kijelölt helységbe kellett indulnia. Ki nem mentett elmaradást szigoruan büntettek. Azokra, akik még nyolc nap alatt sem tudtak megérkezni, az 1598-iki szásvárosi országgyűlés büntetést állapított meg és pedig jobbágyság nemesre 100 frtot, egytelkes nemesre 12 frtot. Ez a büntetés eljárás nyilván kiterjedt a székelyekre is. Ezt az összeget a következő évben 200 frtra emelték,⁹² mi több, az 1600-iki léczfalvi gyűlés halálbüntetést és vagyonelkobzást mondott ki az elmaradókra és a félreállókra.⁹³ Mikor a székelyszabadságok visszaadása után, 1601-ben, a libertinusok, kiket a 40 évi jobbágyság elszakított a vitézségtől és most újra katonáskodniok kellett volna, szolgálai állapotjukban annyira megirtóztak azok a vérontástól, hogy inkább a jobbágyságba maradtak és menekültek, mintsem hogy hadi szolgálatot tegyenek. Nem

rondi községi jegyzői hivatal ügy- és pénzkezelését. — A tapasztalt es s u l y o s a b b t e r m é s z e t ü hiányok elenyésztetése iránt szükséges intézkedések, valamint a községi előjáróságnak mulasztásban talált tagjai ellen a megtorló eljárás folyamatba tetetett. A vármegyei tisztviselői kart érintő eseménykép jelenti, hogy Dr Demeter Lőrinc, az udvarhelyi járás főszolgabírája, nyugdíjaztatása iránt folyamodott. Kérvényét a nyugdíjválasztmány tárgyalta is. Miután azonban a szükséges okmányokkal felszerelve a kérvény nem volt, azt folyamodónak szabályszerű felszerelés végett kiadták. Ezzel kapcsolatosan Dr Valentsik Ferenc tisztii főügyész a következő interpellációt intézte az alispánhoz:

Van e tudomása alispán urnak arról, hogy a Dr Demeter Lőrinc udvarhelyi járási főszolgabíró ur által folyó év augusztus havában beadott nyugdíjazás iránti kéresteről nem csak vármegyeszerte tudomást szerzett mindenki, nyomban a beadás után, hanem még mielőtt az illetékes fórumok ezen nyugdíjazási ügyet tárgyalták volna, egyesek maris oly kiterjedt és széleskörű korteskedésbe bocsátkoztak, mely egyrészt a törvényhatósági bizottsági tagok független és szabad választási jogát kártékonyan befolyásolja, másfelől a hivatalnoki tisztesség és a közérdek követelményeibe is ütközik s kétségtelenül a hivatalnoki függetlenség, pártatlanság és részrehajlatlan igazságosság sérelmére esik.

Ha volt alispán urnak erről tudomása, tett-e annak meggátolására valamelyes s ha igen minő intézkedéseket? S hajlandó-e jövőre nézve a hasonló esetek ismétlődését minden rendelkezésére álló törvényes eszközzel megakadályozni?

A bizottság egyhangulag hozzájárult az interpellációhoz és tudomásul vette az alispánnak erre adott válaszát is, amelyben ígéretet tett, hogy a legmesszebb terjedhető intézkedést teszi a hasonló eljárások megszüntetése végett. Felkéri a tvh. bizottságot, hogy a korteskedő tisztviselőket jövőre egyszerűen dobják ki és szóba se álljanak velük. Csakis így lehet ezt a gyomot kiirtani. Több tárgy elintézése után az ülés a főispán elnökével véget ért.

— **Tanügyi hírek.** A közoktatásügyi miniszter Vargha Ida polg. isk. tanítónő helyébe Takács Ida pápai áll. polg. leányiskolai tanítónő

nevezte ki segéd-tanítónői minőségben. Ugyancsak a közoktatási miniszter megengedte, hogy Lendvay Gabriella okl. felső nép- és polg. isk. tanítónő, segesvári lakos egy magyartannyelvű magán polgári leányiskola — egyelőre — I. és III. osztályát megnyithassa Székelykeresztúron. Kis-András homoródrece-nyédi közs. tanítót pedig évi 800 K-val — saját kérésére — nyugalomba helyezte.

— **Gyógyszertárkezelés.** Zsetkey János homoródszentmártoni gyógyszerész gyógyszerárának kezelését Saághy Viktor okl. gyógyszerészmesterre bizta.

— **Iparfejlesztő bizottságunk** tegnap délután Ugron Ákos főispán, b. elnök vezetése alatt ülést tartott, a melyen a kerületi iparfelügyelő is résztvett. Az ülésen oly fontos megbeszélések, határozatok történtek, hogy azokról egyet-mást jövő számban fogunk elmondani. Most röviden csak a határozatokat említhetjük meg. Az állami gépgyárba székely fiukat jövőre nem vesznek föl. Marostorjavármegye feliratát, hogy a székely munkásokat ne vigyék el innen, tudomásul vették, mivel ugy a gazdasági egylet, mint a közigazgatási bizottság már korábban akciót indított és felírt. Pál Márton helybeli előkelő fazekasiparosnak 1 kisebb agyaggyuró és 1 mázórló iránt beadott kérelmét pártolólág fölterjesztik. — Tudomásul vették, hogy a kereskedelmi miniszter a kerületi iparfelügyelőt a bizottság tagjának kinevezte. Vajha ide is telepítette volna véglegesen, a főnálló szükség szerint. Zöld János, a Szenkovics János utóda cég főnökének egy igen életre való akció érdekében beadott kérvényét érdemleges határozat végett jövő ülésre halasztották. A felvetett lelkes eszmét azonban már most helyesnek, jónak és pártolásra érdemesnek találták. Salamon Kálmán műfaragómester kérvényeit jóindulatlag fogadta a bizottság. A torlai kiállításra készítenő tárgyak előállítási költségére, valamint a kiállítás tanulmányozására 100 K segélyt utalványoztak. Ugyisint a tömegtermelésre törekvő és Székelyudvarhelyt berendezendő műhelye segélyezése iránt a kereskedelmi miniszteriumhoz intézett kérvényét is a legmelegebb ajánlattal fölterjeszteni elhatározták. Sajnálattal értesült a bizottság azon elkedvetlenítő, a törekvő iparosok kedvét szegő körülményről, hogy egyik leginkább pártolandó iparos cégnek a segélyt nem utalva-

A „SZEKELY-UDVARHELY” TÁRCÁJA.

A székelyek reáltörténete 1562—1691-ig.
Irtá: Connert János, ford. Balásy Dénes.
(62. folytatás.)

A ló szerszámjához és felszereléséhez a szükséges szíjjak, kengyel és nyereg tartoztak.⁸⁷ A mustránál azokat, valamint a védő és támadó fegyvert, mely többnyire kopja volt, kifogástalan állapotban kellett előmutatni és tisztességes ruhában megjelenni. Hárisonyákon, a székely kabátokon vidékenként a különböző színű zsinór és szegő, alkalmasint a különböző zászló és parancsnokság ismertető jele volt hajdan (f.)

A gyalogság a mustrán szintén tökéletesen felszerelve jelent meg. A tüzi puska fölhalálása előtt igazi gyalogsági fegyver a kézi volt, később a puska, a darabontoknak a vörös egyenruha és színes bakkancs. Bizonyos, hogy a ki a mustrákon nem kielégítő felszereléssel jelent meg, rendtelenségeért büntetést kapott; de hogy mi volt, mi lehetett az, erre nézve sem a Monumenta comitalia, sem az Approbáták nem tartalmaznak végrehajtási csattanót. Valószínű, hogy a büntetés, mint a nemeseknél, rendi és vagyoni lépcső szerint tagosult és pénz volt, pénz.⁸⁸

Minden hadköteles székelyre nézve a mustra vagy hadi szemle kötelező volt; betegség, mentség. A ki valamely komoly baj miatt nem jelen-

használt azoknak sem intés, sem fenyegetés, még a halálbüntetés sem rémítette. Bethlen Gábor kényszer-munkákkal, jobágygátéval, vagyonkobbzással igyekezett erőt venni rajtuk, de minden nagyobb látat nélkül. Csak az 1622-iki országgyűlés vetett véget a hadköteles szabadrendek további züllésének, mikor is elhatározta, hogy a jobágyokra adóvet, hogy ha már nem szolgálhatnak, hát fizessenek. De azért a már jelzett büntetések zászlóhagyásért vagy a hadi szolgálat kerülésért, a többi szabadokra nézve továbbra is fennállottak s időnként alkalmaztattak is. Rákóczi György 1636-ban lemondott ugyan a fiskus öröklési jogáról a Székelyföldön, de a vagyonelkobzást, mint a hadi szolgálat kerülése és a zászlóhagyásért való büntetést, csak az 1648-iki országgyűlés szüntette meg. Annál fogva az Approbáták szerint⁹⁴ minden székelyre, aki a hadkötelezettség elől elbujt vagy félreáll, fejedelmi igazságszolgáltatás szerint halálbüntetés vár, a mennyiben saját tisztjétől írásban indokolt mentséget nem tud előmutatni; ha pedig a fejedelem a halálbüntetéstől való megváltást megengedi, akkor szabad a bűnösnek a megváltási summa megszerzése végett örökségét elzalogosítani.⁹⁵ — Az országgyűlés elrendeli 1662-ben, hogy az App. Const. III. rész 19 tit. 2-ik cikkelyét alkalmazzásk

mereven azokra a nemesekre és székelyekre, akik a harcmezőn épen-séggel nem jelentek meg, minél fogva nagy összeg pénzröttak is rájuk. Aki fizetni nem tudott, azt a sőbányákba küldötték és ott addig maradt, míg büntetését ledolgozta, azután a széki tiszték hadi szolgálatra fogták azt rögtön.⁹⁶ A széki tiszték 1665-ben utasítottak, hogy járják be az országot, megállapítandó mindenfelé, hogy ki szegődött be szolgának valósággal, kicsoda látszából, hogy ez által a hadi szolgálat alól kibujjék. Hadi szolgálatra kell kényszeríteni e szélhámos csalókat — mondja az utasítás s ha vonakodnának, fogoly gyanánt a legközelebbi várba kell csukni.⁹⁷ 1645-ben megparancsolja Rákóczi György, hogy kinyomozandók azok a székelyek, akik a hadi szolgálat elől megszöktek és a hová való illetőségük, azon széki tisztviselőnek kell kezébe adni, hogy ezek őket az általános mustrára előállítsák.⁹⁸ Az általános fölkelésre való parancsot 1685-ben Apaffy ama hangsúlyozott utasítással adja ki Maros-széknek, hogy minden szemfüles félreállót, a rendi és követi határozat szerint, a tiszték vagyonelkobzással és halálbüntetéssel sujtssanak.⁹⁹ Ily drákói rendszabályok azonban inkább fölhangzottak, mintsem alkalmaztattak. Mert kitetszik az adatokból, hogy a legszigorubb határozatokat sem vet-

nyozta a miniszterium. Bizottságunkra ölmomsulylyal nehezedik, hogy utbagazító szakemberünk nincs. Az iparfelügyelő is most jelent meg először. Ugron Akos főispán oly odaadó buzgóságról tett tanubizonyságot Filep Dezső korondi agyagiparos ügyéből kifolyólag, a milyenhez hasonlóval eddig az iparfejlesztés terén nem volt alkalmunk találkozni. Az ügy előkészítésére és további vitelére az elnökséget a bizottság felhatalmazta, felkérte. Több tárgy nem lévén, az ülés este háromnegyed 6 kor véget ért.

— Pálinka miatt — halál. Csak nem akar javulni a székelyek egyrésze. Tovább issza az erkölcsileg és anyagilag tönkretevő pálinkát. Mikor pedig az esztét elvesztette tőle: verekedik és agyonveri székely testvérét. Hogy mire jó ez, azt ő maga sem tudná megmondani, de azért csak fogyasztja az „észkitoló“-t, amint nevezni szokta a nép a méreggel telt pálinkát... Pedig etről napról-napra züllik és koldusodik a székely nép. Oroszhegyen történt a legújabb tragikus eset. Kovács József odavaló lakost hétfőre virradó éjjel 12 óra tájban annyira összeverte két suhanc, — állítólag Gagy István okl. jegyző és öcsöce Gagy János földmivelő — hogy a szerencsétlen ember e hó 10-én, szenvedett sérülései miatt meghalt. Az oka természetesen — mi is lenne más!? — ittas állapot. Mégis csak borzalmas állapot, hogy az amugy is eléggé veszélyes pálinkákkal, embertársaink életének ilyen módon legyen gyilkosa.

— Angolországi sertések a vármegyében. A múlt hetekben a miniszteri kirendeltség egyes nevesebb magyar tenyésztőktől vásárolt Yorkshire kocasüldőket adott ki kísérletképen. Az első 40 darabból álló csapat kiosztása kissé nehezen ment; a nép ezen fajtát itt nem ismerte még, idegenkedett tőle. Most azonban, hogy ezen kitűnő fajta jó tulajdonságait megismerte és látta, hogy az menyivel jobb az itt eddig tenyésztett durva anyagnál, mondhatni elkapkodja azt. Ezen sikeren fölbuzdulva, a földmivelésügyi kormány által Angolországban vásárolt tenyészanyagból is hozott a kirendeltség ebbe a

ték elég komolyan, még kevésbé hajtották végre az Approbáták által megszabott büntetéseket, úgy hogy a XVII. század kezdetétől fogva a székely csapatok között a fegyelem és regula, cselekedve is, parancsolva is, igen meglazultnak látszik. Igazololja ezt a többi közt a háromszéki kapitány esete is 1622-ben, kinek 100 embernyi csapata Lippától Fehérvárig az uton mind egy szálling megszókött egy éjjel. Ezek a liberálisok — mondja a kapitány, mindnyájan jobbágyokká lennének, ha ő nem legyintené és kordázná őket; csak a minap is 114-et erőszakkal kellett elvinni a lófők jószágából, a kikhez jobbágyinak álltak be; nehányat közülök kezesség mellett elbocsátott, de a többit fogva tartja.¹⁰⁰ A viszonyok valóban szörnyűek voltak ebben az időben, úgy hogy maguk az illetékes tényezők is látva a súlyos körülményeket, maguk irtóztak a szigorubb büntetések végrehajtásától.

Mihelyt a felkelő sereg marsban, menőben volt, vagy hadi lábón állott, abban a percben zászlóhagyásnak tekintett minden igazolatlan eltávozás és annak ép oly szigorún a büntetése, mint a hadi szolgálalat elkerülésének. A kik sebesülés vagy betegség folytán a harcmezőn szolgálatképtelenné váltak, azokat a parancsnok haza bocsátotta.¹⁰¹

(Folyt. köv.)

megyébe szombaton, e hó 8 án 40 drb egyéves kocát és 3 kant. Az állatok a több mint 5 heti utat egészen jól állották ki, noha a törődöttség látszólag rajtok. A kiosztás váratlanul jól sikerült, a szállitmány azon tejszövetkezetekhez lesz kiadva, hol állatbiztosító szövetkezetek is vannak. Az előjegyzések megindultak és maga az abásfalvi szövetkezet kivisz többet a felénél. Dorner Béla kirendeltségi intéző most még 40 darabot hozat le ezen közvetlen Angliából hozott Anyagból és oszt ki nagy kedvezményekkel az arra érdemes tejszövetkezetek között. Ha ezen anyagot sikerül a tejszövetkezeteknél jól bevezetni, akkor jövő évre itt egy szövetkezeti hentesárú- és szalámigyár lesz föllállítva, nagyobb mérvű sertéshizlaldával kapcsolatban. Terve van még véve egy szövetkezeti juhturó- és sajtgár is.

— Gálffy Istvánnak. Tudomására adjuk, hogy mi ama kérdéses közleményt éppen a becsületes és intelligens jegyzők érdekében írtuk. Hogy ön mégis ellenkező nézetben van, ezt sajnáljuk, de értjük, valamint azt is, hogy védelmezi a jegyzőket, ez mint jelenleg elnöknek kötelessége is, de hogy egyébként hivatott-e erre a nemes feladatra, ez már fogas kérdés; mi nem tudjuk, mert igen eltérők a vélemények — Márafván is... Azonban legyen nyugodt, meg tudjuk mi védeni a becsületes jegyzőket legalább is úgy, mint Ön és meg is fogjuk védeni őket. De ne éppen Ön utasítson minket erre. Hiszen ugy emlékszünk már tettünk olyanfajta kijelentést, hogy Önnel nem polemizálunk, nem még akkor sem, ha mint a jegyzőegylet elnöke jelentkezik is. Talán csak nem felelte el?

— Mézértékesítő szövetkezet Ditróban. Gyergyóditró községben, hol a méhészet szép fejlődésnek indult — mint lapunkat értesítik — egyelőre Ditró nagyközség területére, később a szomszédos községekre kiterjesztőleg mézértékesítő szövetkezet van alakulóban. A mozgalom élén Kiss Ernő, a székely kirendeltség csikmegyei megbízottja, mint kezdeményező és Józsa Sándor ditrói igazgató állanak, minek folytán az eredmény már előre biztosnak tekinthető. Mily fontos nemzetgazdasági szempontból s a székely nép érdekére az okszerű méhészkedés öröndetes terjedése, épen olyan szükségességnek látjuk a mézértékesítést célzó szövetkezet megalakítását is, még pedig azon okból, mivel a méhészet a nép körében is mindinkább otthonra találván, a kisebb-nagyobb mennyiségű évi mézterméknek külön-külön való eladása sok nehézségbe ütközik s a mézkezelés sem mindig lehet eléggé biztosítva. A már nagykereskedő pedig épen nem vállalkozhatik apróbb készletek összevásárlására. A szövetkezet szervezetének lényege abban öszpontosul, hogy a méztermelő gazdák évi mézfőléseiket meghatározott időben a szövetkezetbe adják be kipergetésre, hol az egyféle méz egyesítettven, hordókba, csöbrökbe s más kisebb-nagyobb edénybe osztatik s a szállításra előkészítve tartják. A szövetkezet összeköttetést tart fenn a méznagykereskedőkkel s a begyűlt méz nagyobb tömegben biztos vevőre talál és amellet jobb áron adható el. A gazdák pedig egyszerre kapják a beszolgáltatott méz arányában az árat és ami fő, az így kapott méz mindig egyszerre lévén beszolgáltatva, a kereskedő s fogyasztó közönség mindig kedve szerint való fajta virágmézhez juthat, ami lényeges árkülönbséget jelent az eladó javára és a vevő megelégedésére egyaránt. Pénzbeli tagsági díjat a szövetkezet tagjai nem fizetnek, hanem pergetés fejében a beszolgáltatott méz bizonyos százaléka vonatik le kezelési s egyéb szövetkezeti kiadásokra. Üdvözljük a mozgalom élén álló Kiss Ernő kirendeltségi megbízottat s Józsa Sándor igazg.

tanítót közcélu hazafias fáradozásaikért. Csak előre, jóakarattal sok hasznos intézmény honosítható meg a székely nép anyagi érdekének javítására.

— A nemes szivű székelyek. Kobátfalva község, a kobátfalvi unitarius egyházközség és a kobátfalvi önképzőkör (ifj. egylet.) tagjai józan gondolkodását, nemes szivét kell, hogy bemutassam a nyilvánosságnak. Népmvelésünk terén ők indultak el teljes főlsereléssel az új utra. Alig említettem az új irányt, annak helyességét megértve, áldozattal nyújták kezöket a vezetésem alatt álló iskola felé s megtették azt, a min bámulni lehet, a kobátfalvi áll. iskola minden növendékét vallás-különbség nélkül ellátják mindenféle tankönyvvel, melyek az új terv alapján készültek és a legjobbak. Nagy áldozat, mert közel 300 K-t adtak össze, elvonva templomtól, községháztól, ifjusági otthontól, csak hogy igaz magyar hazafiakat, hű honpolgárokat adjanak édes hazánknak. Nemes szivről teszen ez tanubizonyságot — jegyezzen az ur anyala a jótettek könyvébenemnyekben. Legyen e példa buzdításul vármegyénk minden polgári és egyh. községének, minden ifjusági egyesületének. Legyen vége a torzsalakodásnak, a mulatásnak, szükkeblőségnek! Előre a népmvelés terén, mert csak akkor lesz Magyarország! Adja Isten, hogy ugy legyen! Kobátfalva, 1906. szeptember 6. *Miklós Jenő*, tanító.

— Ismét nem kaptunk postát tegnapelőtt reggel Székelyudvarhelyt és így a héjjasfalva — székelyudvarhelyi vonalhoz tartozó községek sem kaptak semmi postai küldeményt, mert a Budapestről érkező fővonalon 120 perccel, tehát két egész órát késelt a postát szállító vonat. Ugy látszik — külön rovatot kell nyitunk a fővonal vonatainak késlekedéseiről, ha csak elhárítani nem fogják azok okait. Sürgős intézkedést várunk onnan, ahol segíteni tudnak e türhettelen állapoton.

— A mezőrendőri törvény revíziója. A földmivelésügyi miniszter megfelelő javaslatlételre kérte fel az Országos Magyar Gazdasági Egyesületet is a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t. c. tervbe vett revíziójára vonatkozólag. Az O. M. G. E. mint a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetségének a középpontja a felhívás alapján körlevélben szólította fel az összes gazdasági egyesületeket, hogy a törvény revíziójára vonatkozó ohajaikat közöljék, hogy az ez évi szövetségi nagygyűlés állást foglalhasson e kérdésben.

— Kinevezések. A pénzügyi m. kir. miniszter Loschdorfer Aladár díjtalan pénzügyi számgyakornokot segélydíjas és Szabó Endre székelyudvarhelyi lakost díjtalan pénzügyi számgyakornoknak nevezte ki a helybeli kir. pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvevőséghez.

— A tulipános óra osztrák óra. Az órák szaklapja írja: „A magyarnak Pécs — németnek Bécs —-hez címzett pécsi ékszerész, Schönwald Imre (van-e ki e nevet nem ismeri?) hirdetésének legújabb szövege ez: „A mai kor kívánalmainak minden tekintetben megfelel Schönwald Imre pécsi óra és ékszerüzlete. Talál ott mindenki egyaránt az izlésének és ohajának

megfelelő tárgyakat, órát, ékszert, ezüst és arany dísz tárgyakat. És minden, ami Schönwaldnál kapható magyar gyártmány. Nohát ez már igazán visszaélés a közönség bizalmával és jóhiszeműségével, amely utoljára még el is találja hinni, hogy Schönwald órát csinál. A napilapoknak tudnia kellene, hogy Magyarországon ez idő szerint egy szem órát sem csinálnak s olyan hirdetést, mely azt állítja, hogy csinálnak, nem kellene felvenniök, mert mig ezzel a hamis reklámmal egy embert boldogítanak, ezeket károsítanak.

— Hazai zongorák és cimbalmok — előnyös részletfizetésre is megrendelhetők Betegh Pál és Társa könyv-, zenemű-, hangszer-, papir-, író- és rajzszerkereskedésében Székelyudvarhelyt, Kossuth Lajos utca 31. szám (saját ház).

— Hány szociáldemokrata van? Egy new-yorki ujság írja, hogy az ő és új világban együttvéve 8,601.384 szociáldemokrata van, akik a következőképpen oszlanak meg: Németországot 3,008 000, Franciaországot 1,200,006, Ausztria-Magyarországot 780,000, Belgiumot 500,000, az Egyesült-Államokat 442.000, Ausztráliát 421.270, stb. stb. elvtárs boldogítja. Ugyanez a lap írja, hogy mióta a vállaltalan iskolákat Franciaországban meghonosították, a szociáldemokraták száma meghatszorosozódott, a fiatal bünösök száma pedig meghétszereződött. — De ezt tudva, mégis fogják követelni a magyar „felvilágosodottak” a szabad iskolát, amelybe pap ne tegye a lábát és a hol a katekizmusnak nyoma se legyen.

— Magyarországi munkások rokant- és nyugdíj-egyletének fiók-pénztára Székelyudvarhelyt folyó évi szeptember 16 án d. u. 3 órakor a polgári önképző-kör nagytermében alakul meg véglegesen. Beiratkozni Blájer Balázs tanító, ideigl. pénztárnoknál (Alsómalomutca) lehet 1 K 20 fillér díj és 2—4 heti illeték befizetése mellett.

KÖZGAZDASÁG.

Udvarhelyvárm. Gazdasági Egyesülettől.

302. — 1906. sz.

Tenyészállat kiállítás.

Az udvarhelyvármegyei gazdasági egyesület f. évi október hó 2-ikán Székelyudvarhelyt a baromvásártéren tenyészállat kiállítást és díjazást rendez, melyre a tenyésztők ezennel meghívattak.

Kiállíthatók csikós-kancák, 3 és 2 éves kanca csikók, magy. erd. jellegű borjas tehének, 3 és 2 éves üszök, nemes baromfi törzsek.

A lovak díjazására 600 K, tehének és üszök díjazására 350 K, baromfiakéra 50 K áll rendelkezésre.

A kiállítás díjmentes, bejelentések szept. 30-ikáig az egyesület titkári hivatalánál eszközözlendők.

Székelyudvarhely, 1906. szept. 5

Az elnökség.

Kiadja: Betegh Pál és Társa ujságkiadó intézete.

